

पशुसंवर्धन माहिती पुस्तिका

१८.

पशुखाद्य विश्लेषण
प्रयोगशाळा

१८. पशुखाद्य विश्लेषण प्रयोगशाळा,

गोखलेनगर, पुणे - १६

शासन निर्णय, क्रमांक कृषि व सहकार विभाग क्रमांक एसडीएस/४५७८/दिनांक १० मे १९५८ अन्वये पुणे येथील गोखलेनगर परिसरात “लोकर विश्लेषण प्रयोगशाळा ” सुरू करण्यात आली. संचालक पशुसंवर्धन यांचे पत्र क्रमांक डीएसपी/७६८-७०, दिनांक २८ एप्रिल १९७० व शासन निर्णय, क्रमांक १५५०/९८/७० दिनांक २० नोव्हेंबर १९७० अन्वये या प्रयोगशाळेमध्ये पशुखाद्य विश्लेषणाचे काम सुरू करण्यात आले. सद्यःस्थितीत या प्रयोगशाळेमध्ये पशुखाद्य, पक्षीखाद्य, शायकीय गोदामातील धान्य नमुने, वैरण, चारा नमुने, इतर पाळीव प्राणी (कुत्रे) खाद्य इत्यादी नमुन्यांचे विश्लेषण केले जाते.

सदरील प्रयोग शाळेकरिता स्वतंत्र इमारत असून दोन प्रयोगशाळा दालने व इतर दोन कार्यालयीन दालने उपलब्ध आहेत. उपलब्ध दालनांचे अंदाजित क्षेत्रफळ खालीलप्रमाणे आहे.

अ.क्र.	तपशील	अंदाजित क्षेत्रफळ (sq. ft.)
१	प्रयोगशाळा दालन क्र.१	५७०
२	प्रयोगशाळा दालन क्र.२	२८०
३	सहाय्यक आयुक्तांचे दालन	१००
४	कार्यालयीन दालन	२८०
	एकूण	१२३० sq. ft.

या शिवाय इमारतीच्या वरील मजल्यावर पुण्यश्लोक अहिल्यादेवी महाराष्ट्र मेंढी व शेळी विकास महामंडळाचे कार्यालय कार्यरत आहे.

सदरील प्रयोगशाळेकरिता खालील अधिकारी व कर्मचारी वर्गाची पदे मंजूर करण्यात आलेली आहेत त्याचा तपशील खालीलप्रमाणे.

अ. क्र.	पदाचे नाव	मंजूर पदे
१	सहा. आयुक्त पशुसंवर्धन	१
२	पशुधन विकास अधिकारी	१
३	पशुधन पर्यवेक्षक	२
४	वरिष्ठ लिपिक	१
५	शिपाई	२
	एकूण	७

प्रयोगशाळेमध्ये खालील प्रकारची उपकरणे उपलब्ध आहेत

अ.क्र.	उपकरणाचे नाव	उपयोग
१	Fibra plus extraction system	Fiber estimation
२	Kel plus Nitrogen estimation system (Digestion)	Digestion of sample for protein estimation
३	Kel plus Nitrogen estimation system (Distillation)	Distillation of sample for Protein estimation
४	Socs plus solvent extraction system	Fat estimation
५	Moisture meter (Infrared)	Moisture estimation
६	Electronic digital Weighing Balance	Weighing purpose
७	Hot air oven	Drying of glassware
८	Muffle Furnace	Heating of Sample for estimation of ash
९	Hot plate	Boiling , Heating Purpose
१०	Stirrer	preparation of various solvents
११	Grinder	Grinding the sample
१२	Distillation plant	Distillation of water
१३	Glass wares and apparatus (All types)	For all laboratory processing

सदरील उपकरणांच्या सहाय्याने प्रयोगशाळेमध्ये खालील प्रकारच्या चाचण्याकरिता येतात व त्याकरिता असणारे दर हे खाली दर्शविण्यात येत आहेत.

अ. क्र.	चाचणीचे नाव (पशुखाद्यातील घटकाचे नाव)	दर रुपये प्रति चाचणी प्रति नमुना
१	आर्द्रता	रुपये ३०/-
२	प्रथिने	रुपये ४५/-
३	स्निग्ध पदार्थ	रुपये ४५/-
४	तंतूमय पदार्थ	रुपये ६०/-
५	संपूर्ण राख	रुपये ३०/-
६	सॅण्ड सिलिका	रुपये ४५/-
७	कॅल्शियम	रुपये ६०/-
८	फॉस्फरस	रुपये ६०/-
९	मीठ	रुपये ६०/-
१०	शासकीय गोदामातील धान्याची प्रतवारी	मोफत (शासकीय असल्याने)

वरीलप्रमाणे १ ते ९ पॅरामिटर्सची तपासणी करावयाची असल्यास रुपये ४३५/- शुल्क घेण्यात येते. तसेच अनुक्रमांक १ ते ६ पॅरामिटर्सची तपासणी करावयाची असल्यास २५५/- शुल्क घेण्यात येते. या पॅरामिटर्सच्या चाचण्या ऐकमेकांशी निगडित असल्यामुळे १ ते ६ पॅरामिटर्सच्या चाचण्या अथवा १ ते ९ पॅरामिटर्सच्या चाचण्या करून घेणे आवश्यक असते.

सदरील नमुने हे पशुसंवर्धन खात्यातील कुक्कुट प्रकल्प व मध्यवर्ती अंडी उबवणी केंद्र, महाराष्ट्र पशुधन विकास मंडळ अंतर्गत कार्यरत प्रक्षेत्रे, पुण्यश्लोक अहिल्यादेवी महाराष्ट्र मेंढी व शेळी विकास महामंडळ कार्यरत प्रक्षेत्रे, जिल्हा परिषद, सैन्यदलाची प्रक्षेत्रे, पशुखाद्य उत्पादक कारखाने, खाजगी पशुखाद्य उत्पादक व पशुपालक यांच्याकडून विश्लेषणाकरिता प्राप्त होतात.

राज्य शासकिय संस्थेकडून अथवा शासकिय योजनेमार्फत खाद्य पुरवठा झालेला असेल तर त्याबाबतच्या खाद्य नमुन्यासाठी विश्लेषणशुल्क आकारले जात नाही.

मागील तीन वर्षांमध्ये प्रयोगशाळेमध्ये विश्लेषण करण्यात आलेल्या नमुन्यांबाबतची माहिती

अ. क्र.	वर्ष	विश्लेषण केलेले खाद्य		
		खाद्य	गोदामामधील धान्य प्रतवारी	एकूण नमुने
१.	२००८-०९	५२७	४९२	१०१९
२.	२००९-१०	४६२	२५	४८७
३.	२०१०-११	४५५	२३	४७८

प्रयोग शाळेमध्ये खाद्य नमुना प्राप्त झाल्यापासून अंतिम अहवाल तयार करेपर्यंत अंदाजे १५ दिवसांचा कालावधी लागतो.

